

1. Zmiany na mapie politycznej

5. Podstawowe wskaźniki rozwoju krajów

Dysproporcje – metody badań

Dysproporcje na świecie

- Stopień rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych państw decyduje o poziomie życia zamieszkujących je obywateli.
- Ludność krajów wysoko rozwiniętych ma zwykle szeroki dostęp do różnych dóbr i usług.
- Wśród krajów wysoko rozwiniętych także są duże dysproporcje.
- Bardzo duży odsetek mieszkańców państw określanych jako biedne, żyje w skrajnej nędzy.

Z czego wynikają dysproporcje?

➤ Przyczyn dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym świata można doszukiwać się na wielu płaszczyznach uwarunkowań przyrodniczo-społeczno-gospodarczych:

➤ **przyrodnicze:**

➤ ukształtowanie terenu, klimat, gleby i surowce mineralne;

➤ **historyczne:**

➤ kolonializm i handel niewolnikami,
➤ celowe podsycanie waśni plemiennych;

➤ **kulturowe:**

➤ religię,
➤ poziom wykształcenia społeczeństwa,
➤ podatność na wprowadzanie zmian;

➤ **polityczne:**

➤ różnica pomiędzy gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową,
➤ wojny domowe;

➤ **ekonomiczne:**

➤ zasoby finansowe państwa, które umożliwiają inwestowanie w rozwój kraju,
➤ zasoby siły roboczej.

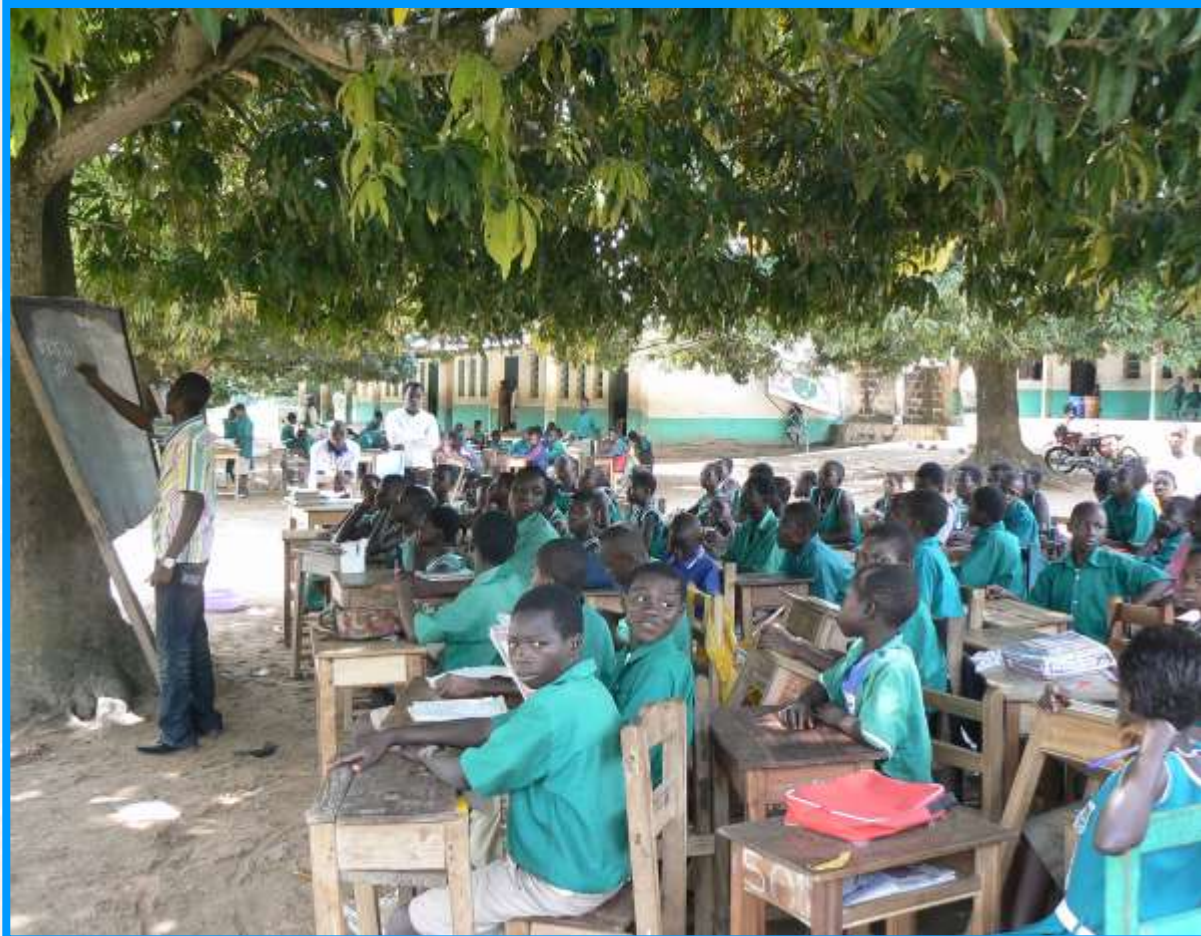
Dlaczego dysproporcje na świecie wciąż się zwiększają?

- Na świecie obecnie jest wiele przyczyn, które zwykle się na siebie nakładają, dzięki którym dysproporcje wciąż rosną, m.in. za sprawą:
 - **różnic w rozwoju demograficznym** – zbyt wysoki przyrost demograficzny (szczególnie długotrwała eksplozja demograficzna) zwiększa trudności związane z wyprodukowaniem żywności, zapewnieniem podstawowych potrzeb związanych z edukacją i ochroną zdrowia dla “nowych ludzi”,
 - przykładowo liczba ludności w Nigerii w 2000 roku wynosiła 110 mln, zaś w 2022 roku już 225 mln,
 - liczba ludności w ciągu zaledwie 22 lat wzrosła o 114 mln (mniej więcej o “trzy Polski”).

Dlaczego dysproporcje na świecie wciąż się zwiększają?

- Dysproporcje zwiększają się także za sprawą **wzrostu znaczenia wiedzy w światowej gospodarce** – w wyniku czego kraje, w których jest ludność słabo wykształcona (nie wspominając o analfabetach), ma trudność zarówno na lokalnych rynkach pracy, jak i poza nimi,
- wiedza jest chociażby podstawą rozwoju przemysłu wysokiej technologii, umożliwiającego uzyskiwanie największych zysków.

Dlaczego dysproporcje na świecie wciąż się zwiększają?

- Dysproporcje rosną także w wyniku:
 - **spadku cen surowców mineralnych** – najbardziej odczuwalnego w przypadku państw rozwijających się, których gospodarki w dużej mierze nastawione są na uzyskiwanie dochodów pochodzących z wydobycia surowców mineralnych,
 - nawet jeżeli takie spadki są przejściowe to utrudniają one (często spowalniają) rozwój w pozostałych działach gospodarki narodowej;
 - **spadku cen artykułów rolnych** – dotyczącego w głównej mierze państw słabo i średnio rozwiniętych,
 - przyczynia się to do utraty części dochodów z eksportu oraz powoduje deficyt w handlu zagranicznym.

Dlaczego dysproporcje na świecie wciąż się zwiększają?

- Na wzrost dysproporcji rozwojowych na świecie wywiera także istotny wpływ:
 - **ograniczony dostęp do rynków wewnętrznych państw wysoko rozwiniętych** – dotyczy to eksporterów z państw słabo i średnio rozwiniętych, którzy ze względu na protekcjonistyczną politykę nie mogą eksportować swoich produktów lub też zmuszeni są do płacenia różnych form podatków (głównie cła),
 - problem ten dotyczy wielu artykułów rolnych, m.in. cukru z trzciny cukrowej, który nie jest w stanie sprostać nieuczciwej polityce ze strony państw UE;
 - **ciągłego wzrostu zadłużenia państw słabo rozwiniętych,**
 - często utrudnia to lub nawet uniemożliwia “patrzenie w przyszłość”.

Dlaczego dysproporcje na świecie wciąż się zwiększają?

- Niebagatelny wpływ wzrostu dysproporcji rozwojowych na świecie wynika także z:
 - **pogorszenia się warunków przyrodniczych** wywołanych problemem globalnego ocieplenia oraz nadmiernego wykorzystania ziemi,
 - w wielu wypadkach skutkuje to klęską głodu uderzającą w najbiedniejsze kraje świata;
 - **niestabilność polityczna, słaba władza**, nie kontrolująca sytuacji wewnętrznej rządu oraz **konflikty zbrojne i terroryzm**,
 - utrudnia to znacznie rozwój państwa, uszczupla wpływy do budżetu państwa a także odstrasza inwestorów zagranicznych oraz turystów z bogatych państw.

Skutki wzrostu dysproporcji

- **Dochody najbogatszych państw świata nieustannie rosną, pomimo ciągłego powtarzania:**
“jak to się nie staramy aby było lepiej”.
- **Ale co robimy – niestety niewiele, ponieważ aby biednym żyło się lepiej, to komuś musi się “MNIEJ POLEPSZYĆ” na tym świecie (czyli nam).**
- **A czy my jesteśmy do tego zdolni aby zrezygnować z kupna nowego super wyposażonego smartfonu?**
 - **Każdy sobie na to pytanie musi odpowiedzieć.**

Skutki wzrostu dysproporcji

- I tak dochody 20% najbogatszych krajów świata były:
 - w 1960 roku 30-krotnie wyższe niż przychody 20% najbiedniejszych państw,
 - w 1990 roku 65-krotnie wyższe,
 - w 2000 roku około 80-krotnie wyższe.

Kryteria i metody klasyfikacji

- Jednoznaczny podział krajów pod względem poziomu rozwoju jest trudny.
 - Nie ma obecnie uniwersalnych mierników odzwierciedlających w pełni lokalną specyfikę rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, a zarazem w zadowalającym stopniu porównywalnych.
- Klasyfikacja zostanie przeprowadzona na podstawie mierników względnie obiektywnych, stosowanych przez Biuro Statystyczne ONZ i Bank Światowy.
 - Są to:
 - **produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca** oraz jego **wewnętrzna struktura**,
 - **wartość dodana brutto**;
 - **majątek narodowy przypadający na 1 mieszkańca**,
 - **przeciętne bogactwo** – ze wskazaniem głównego źródła jego pochodzenia;
 - **wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)**,
 - **wielokryterialny wskaźnik ubóstwa (MPI)**.

Pozostałe przykłady wskaźników i mierników rozwoju państw świata

- W zależności od potrzeb, w celu ukazania rozwoju państw świata możemy zastosować różnorodne wskaźniki i mierniki z grupy ekonomicznych, społecznych lub demograficznych.

Wskaźniki ekonomiczne	Wskaźniki społeczne	Wskaźniki demograficzne
produkt krajowy brutto (PKB)	odsetek analfabetów	średnia oczekiwana długość trwania życia
udział usług (lub innych działów), w tworzeniu PKB	liczba łóżek w szpitalach (na 1000 mieszkańców)	śmiertelność niemowląt (na 1000 urodzeń żywych)
roczne tempo wzrostu PKB	wielkość PKB przeznaczona na edukację	przyrost naturalny
majątek narodowy przypadający na 1 mieszkańca	liczba ludności przypadająca na 1 lekarza	stopa urodzeń
struktura towarowa handlu zagranicznego	dostęp do wody pitnej	wskaźnik feminizacji
struktura zatrudnienia ludności	udział wydatków na żywność w budżecie rodzinnym	wskaźnik maskulinizacji
stopa bezrobocia	wskaźnik urbanizacji	stopa zgonów
udział produkcji wybranych produktów, (np. energii elektrycznej) na świecie	średnie codzienne spożycie określonej ilości kalorii na 1 mieszkańca	struktura wiekowa ludności

PKB i WDB

- **PRODUKT KRAJOWY BRUTTO (PKB)** – wartość produkcji (dóbr i usług finalnych) wytworzonej w danym okresie (zwykle roku, kwartale) na terenie danego państwa, bez uwzględnienia typu własności (krajowej lub zagranicznej).
 - liczony zwykle w cenach rynkowych (bieżących),
 - może być liczony w cenach stałych – ale jest to trudne gdyż wymaga wielu obliczeń i z uwagi na trudności z oszacowaniem wielkości produkcji w krajach słabo rozwiniętych;
 - dla porównań międzynarodowych PKB krajów:
 - przeliczany jest zwykle na dolary USA, wg kursów ich walut do waluty USD,
 - skutkiem tego faktu jest niedoszacowanie PKB w krajach słabo rozwiniętych,
 - przeliczany jest na jednego mieszkańca;
 - jego porównanie jest miarą gospodarki – wyraża poziom wzrostu gospodarczego (dzięki niemu możemy w uproszczony sposób określić czy gospodarka się rozwija).
 - **Wartość dodana brutto (WDB)** – wartość wszystkich wyrobów i usług wytworzonych przez wszystkie krajowe podmioty gospodarcze w danym okresie (zwykle roku), pomniejszona o koszty wynikające z ich wytworzenia.
 - W uproszczeniu źródłem wartości dodanej brutto jest “praca”.
 - Jest to przyrost wartości produkcji (dóbr i usług).

- **PKB** nie obejmuje wszystkich przejawów aktywności w gospodarce krajowej, nie stanowi więc uniwersalnego wyznacznika poziomu dobrobytu.
- **Przed wszystkim nie uwzględnia:**
 - wartości dóbr materialnych i usług, których wytworzenie nie zostało zarejestrowane wskutek unikania podatków przez producentów i usługodawców,
 - tzw. “szarej strefy”;
 - skutków ubocznych towarzyszących rozwojowi, wpływających na jakość życia,
 - np. dewastacji środowiska naturalnego;
 - wartości wytworzonych w gospodarstwach domowych mających istotny wpływ na jakość życia i budżety rodzin,
 - np. efektów codziennych prac domowych kobiet;
 - czasu wolnego jako wartości specyficznej, zajmującej poczesne miejsce w hierarchii potrzeb wielu społeczeństw i cenionej niekiedy bardziej od materialnych atrybutów dobrobytu.
- **Uwzględnienie tych elementów w rachunku PKB jest jednak utrudnione z uwagi na ich specyfikę i niemierzalność.**
 - **Ale czego się nie da zrobić aby “pomóc gospodarce” – przykład – wliczenie do PKB usług z prostytucji i narkotyków.**

PKB po nowemu. Prostytucja i narkotyki już wliczone

2014-09-29 10:39:00

Poleć 1,3 tys.

Michał Żuławiński

analityk Bankier.pl

Główny Urząd Statystyczny zastosował się do unijnych wytycznych i na nowo policzył PKB. Dzięki innemu potraktowaniu niektórych wydatków – od badań rozwojowych po prostytucję – gospodarczy obraz Polski nieco się zmienił.

GUS dostosował swoją metodologię sporządzania rachunków narodowych do nowych międzynarodowych standardów ESA 2010. Dodatkowo zmieniono rok odniesienia, ze stosowanego dotychczas 2005 r. na 2010 r. Podobnie jak miało to miejsce w innych krajach, zmieniając metodologię GUS zaktualizował także historyczne dane dotyczące polskiego PKB. Na razie dostępne są tylko dane roczne za okres 2003-2013, na bardziej szczegółowe trzeba będzie poczekać do listopada.

PKB (nominalnie) na świecie w 2022 roku (wybrane państwa i ich miejsca)

➤ PKB (nominalny) jest największy w najbardziej ludnych i najlepiej rozwiniętych pod względem gospodarczym państwach świata:

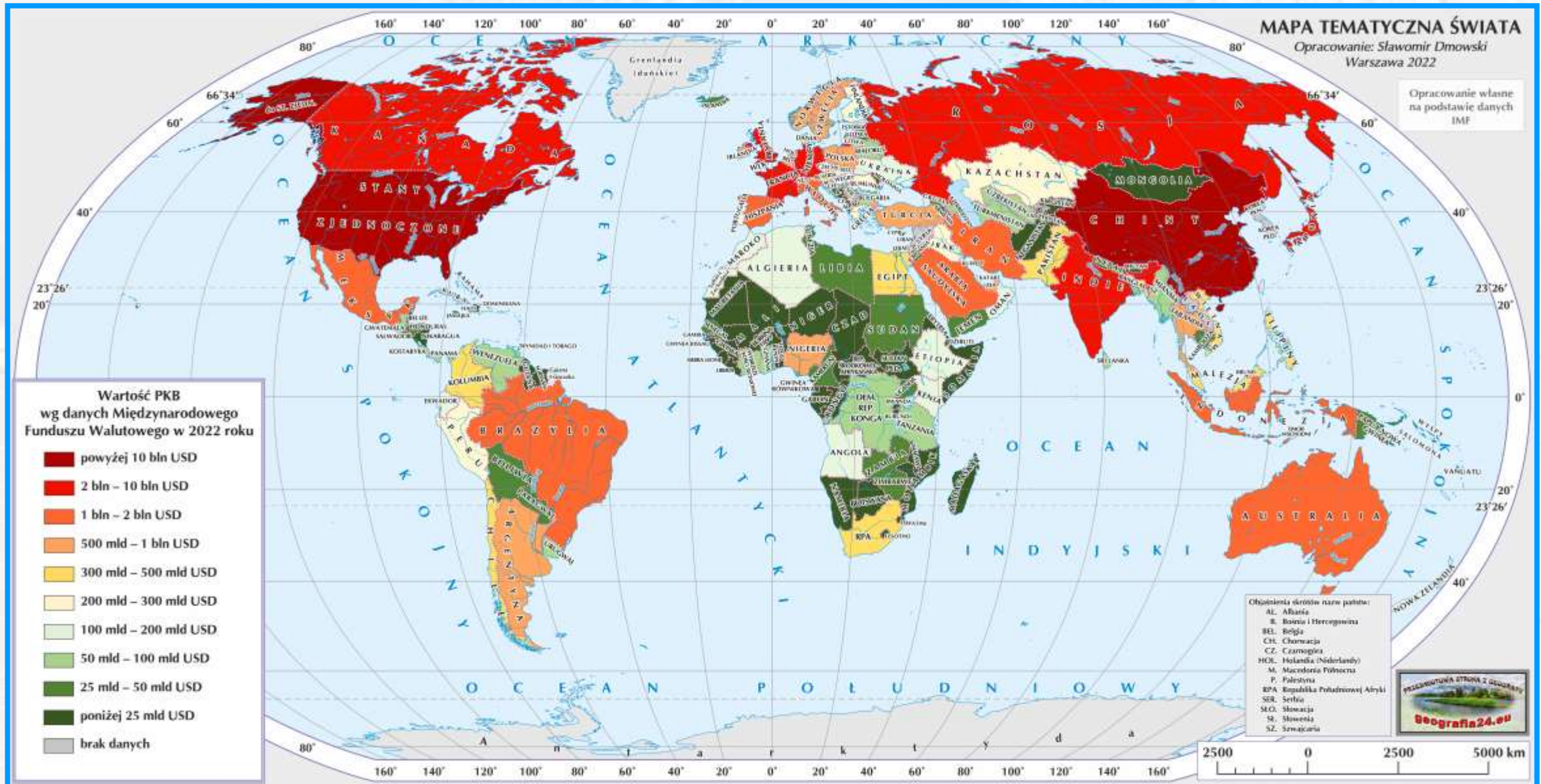
- Stanach Zjednoczonych,
- Chinach – w ostatnich latach PKB cechuje nieco niższy wzrost (jednak trwa on nadal),
- Japonii,
- Indiach,
- krajach UE (łącznie nieco niższe niż w Stanach Zjednoczonych), w tym w szczególności: Niemcy, Francja i Włochy,
- Wielkiej Brytanii,
- Kanadzie,
- Rosji.

	KRAJE (miejsce) wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego	PKB (nominalnie) w 2022 r. (w mln USD)
	ŚWIAT	103 496 115
1	USA	25 035 164
2	Chiny	18 321 197
3	Japonia	4 300 621
4	Niemcy	4 031 149
5	Indie	3 468 566
6	Wielka Brytania	3 198 470
7	Francja	2 778 090
8	Kanada	2 200 352
9	Rosja	2 133 092
10	Włochy	1 996 934
11	Iran	1 973 738
12	Brazylia	1 894 708
13	Korea Południowa	1 734 207
14	Australia	1 724 787
15	Meksyk	1 424 533
16	Hiszpania	1 389 927
17	Indonezja	1 289 429

	KRAJE (miejsce) wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego	PKB (nominalnie) w 2022 r. (w mln USD)
23	Polska	716 305
42	Pakistan	376 493
64	Kenia	114 858
73	Białoruś	79 704
96	Sudan	42 762
119	Afganistan	20 136
180	Wyspy Salomona	1 601
182	Grenada	1 192
184	Vanuatu	984
186	Samoa	830
187	Dominika	599
189	Tonga	501
190	Mikronezja	428
191	Wyspy Marshalla	271
192	Palau	226
193	Kiribati	207
194	Nauru	134
195	Tuvalu	64

PKB (nominalnie) na świecie w 2022 roku

➤ Najwyższe wartości PKB występują w: USA, Chinach, Japonii, Niemczech, Indiach i Wielkiej Brytanii.

PKB na 1 mieszkańca (na głowę, per capita) w USD

- **PKB na mieszkańca (na głowę, per capita)** – jeden z najczęściej stosowanych na świecie wskaźników zamożności obywateli danego państwa.
- Oblicza się go, dzieląc wartość PKB państwa przez liczbę jego mieszkańców.
 - Wadą tego wskaźnika jest czysto materialne podejście do tematu:
 - przykładowo w krajach arabskich – eksportujących ropę naftową wysoki PKB nie oznacza, że wszystkim jest dobrze (elity żyją tam bardzo dobrze, a większość mieszkańców żyje w ubóstwie).
- Przeliczenie PKB na dolary USD i 1 mieszkańca pozwala na wyróżnienie trzech grup państw (UWGA: różne instytucje liczą je nieco różnie i wyróżniają różnie przedziały):
 - **wysoko rozwiniętych gospodarczo:**
 - wartość PKB: powyżej 15 000 USD na mieszkańca,
 - **średnio rozwiniętych gospodarczo:**
 - wartość PKB: 2000-15000 USD na mieszkańca,
 - **słabo rozwiniętych gospodarczo:**
 - wartość PKB: poniżej 2 tys. USD na mieszkańca.

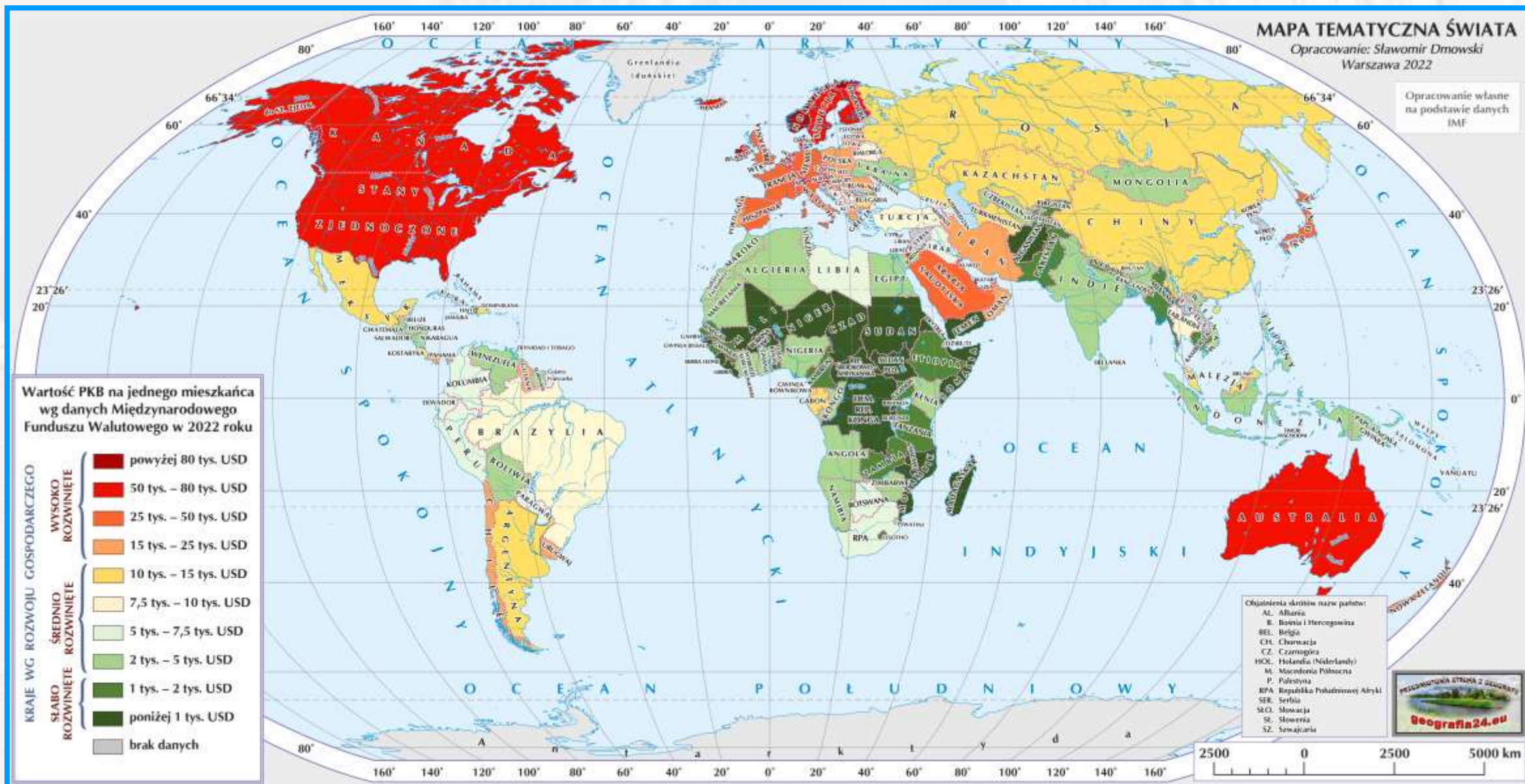
PKB na mieszkańca w 2022 roku (wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego)

➤ Średnie PKB na 1 mieszkańca w 2022 roku wyniosło wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego 13,4 tys. USD.

KRAJE WYSOKO ROZWINIĘTE GOSPODARCZO			KRAJE ŚREDNIO ROZWINIĘTE GOSPODARCZO			KRAJE SŁABO ROZWINIĘTE GOSPODARCZO		
PAŃSTWA (miejsce 2022 r.)		PKB na osobę (w USD)	PAŃSTWA (miejsce 2022 r.)		PKB na osobę (w USD)	PAŃSTWA (miejsce 2022 r.)		PKB na osobę (w USD)
1	Luksemburg	127673	65	Rosja	14665	155	Timor Wschodni	1793
2	Irlandia	102217	66	Argentyna	13622	159	Pakistan	1658
3	Norwegia	92646	67	Malezja	13108	160	Kamerun	1584
4	Szwajcaria	92434	69	Chiny	12970	164	Zambia	1348
5	Katar	82887	71	Bułgaria	12505	175	Sudan	916
6	Singapur	79426	73	Kazachstan	11591	181	Burkina Faso	825
7	Stany Zjednoczone	75180	75	Meksyk	10948	182	Czad	743
8	Islandia	73981	81	Turcja	9961	185	Erytrea	647
9	Australia	66408	82	Czarnogóra	9850	186	Afganistan	611
10	Dania	65713	83	Serbia	9164	187	Niger	561
11	Kanada	56794	85	Brazylia	8857	188	Mozambik	542
12	Szwecja	56361	86	Białoruś	8567	189	Somalia	539
13	Holandia	56298	96	RPA	6739	190	Malawi	523
19	Niemcy	48398	114	Ukraina	4862	191	Madagaskar	522
20	ZEA	47793	132	Filipiny	3597	192	Rep. Środkowoafrykańska	496
22	Wielka Brytania	47318	138	Wenezuela	3052	193	Sierra Leone	494
30	Japonia	34358	143	Indie	2466	194	Sudan Południowy	328
56	Polska	19023	154	Laos	2172	195	Burundi	293

PKB na mieszkańca w 2022 roku (wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego)

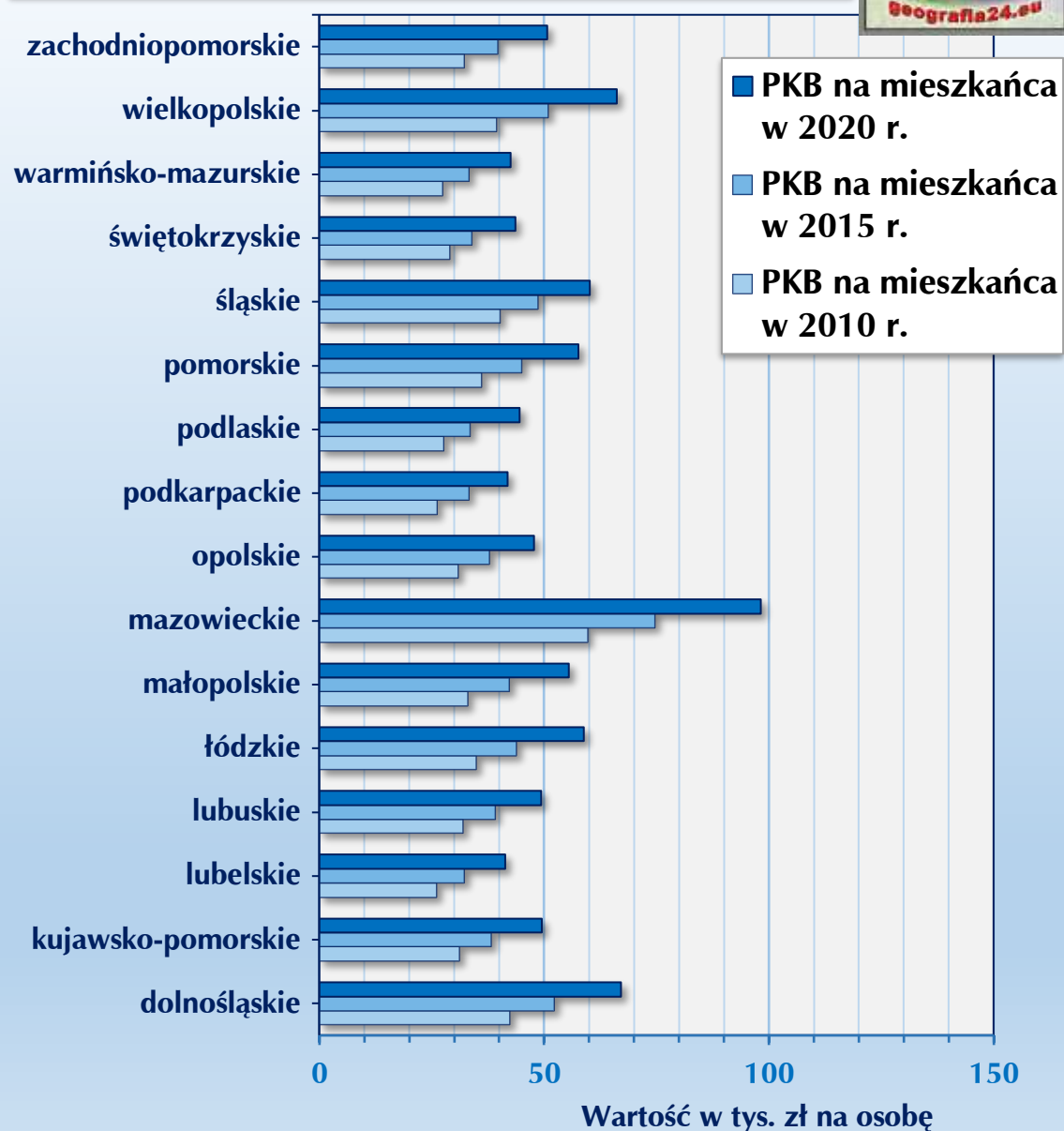
➤ Najwyższe wartości PKB per capita obecne w: Luksemburgu, Irlandii, Norwegii, Szwajcarii, Katarze i Singapurze.

PKB na 1 mieszkańca w Polsce

- Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca wg województw (ceny bieżące) w PLN był:
 - największy w województwie mazowieckim,
 - bardzo zróżnicowany wewnątrz tego województwa,
 - wskazuje to na dużą dysproporcję rozwojową różnych regionów,
 - największą wartość PKB obserwujemy w podregionach, w których znajduje się miasto wojewódzkie.

PKB na osobę (ceny bieżące) w Polsce (dane wg GUS)

PKB według parytetu siły nabywczej – PSN (parytetu siły nabywczej waluty – PSNW)

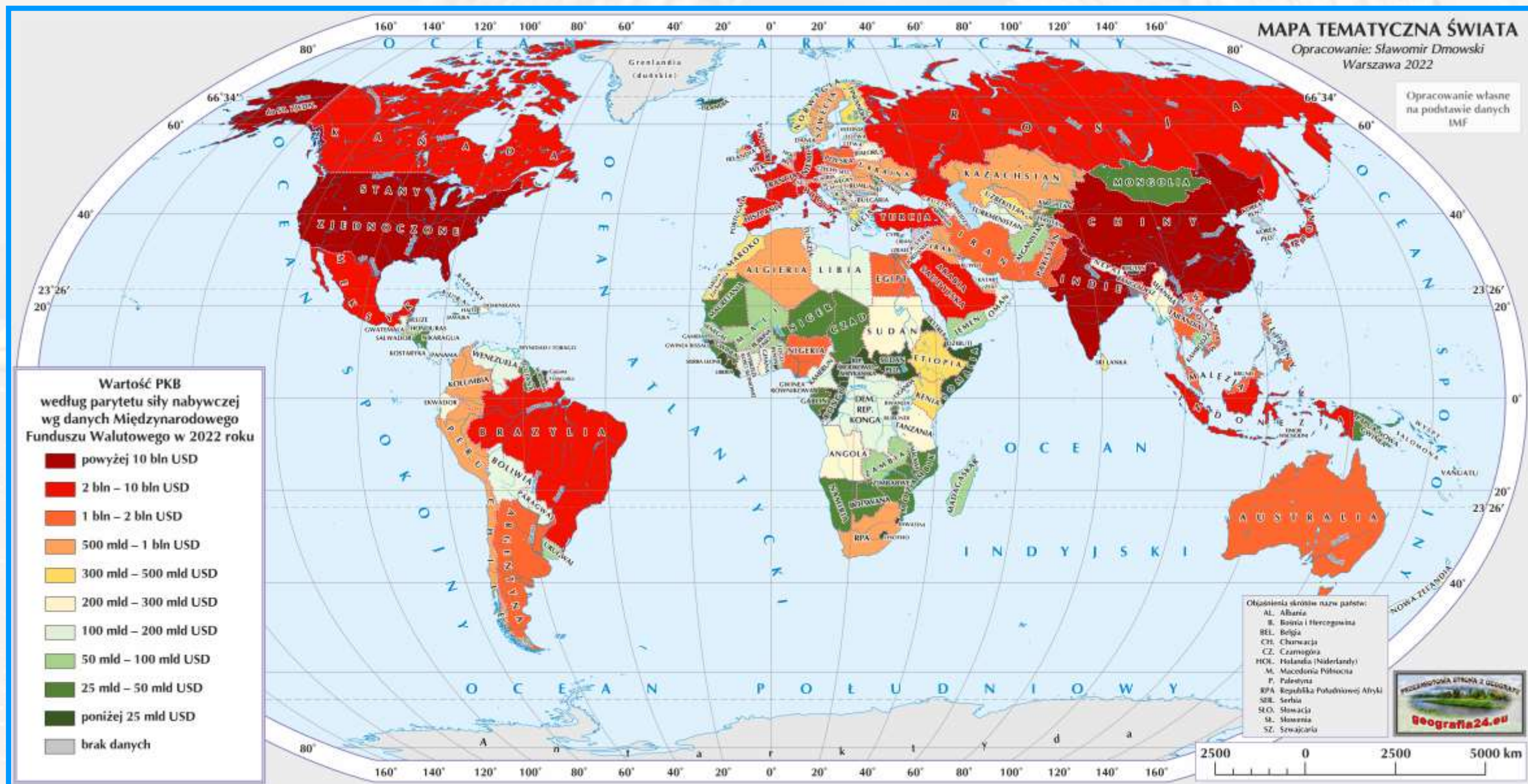
- Od 1993 r. Bank Światowy upowszechnia nową metodę liczenia PKB, opartą na **parytecie siły nabywczej – PSN** (parytetu siły nabywczej waluty – PSNW; obecnie także inne organizacje przeliczają wg tego sposobu PKB).
- Metoda PSN (stosowana powszechnie przez wiele instytucji finansowych) opiera się na ustaleniu relacji realnych kursów walut poszczególnych krajów, czyli relacji ich realnej siły nabywczej.
 - Relacje te określa się, **porównując ceny dóbr i usług w danym kraju z cenami analogicznych dóbr i usług w innych krajach wyrażonymi w tej samej walucie.**

KRAJE (miejsce)		PKB (nominalnie) według PSN w 2022 r. (w mln USD) wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego
	ŚWIAT	160 244 164
1	Chiny	30 074 380
2	USA	25 035 164
3	Indie	11 665 486
4	Japonia	6 109 961
5	Niemcy	5 316 933
6	Rosja	4 649 674
7	Indonezja	4 023 501
8	Brazylia	3 782 763
9	Wielka Brytania	3 776 044
10	Francja	3 688 323
11	Turcja	3 320 994
12	Włochy	3 022 162

KRAJE (miejsce)		PKB (nominalnie) według PSN w 2022 r. (w mln USD) wg Międzynarodowego Funduszu Walutowego
17	Arabia Saudyjska	2 018 260
20	Australia	1 615 286
22	Polska	1 599 020
28	Holandia	1 226 656
44	Ukraina	588 448
71	Sudan	207 713
73	Białoruś	201 967
101	Mikronezja	386
190	Kiribati	268
191	Wyspy Marshalla	245
192	Palau	236
193	Nauru	145
194	Tuvalu	63

PKB według parytetu siły nabywczej – PSN (parytetu siły nabywczej waluty – PSNW)

➤ Najwyższe wartości PKB wg PSN występują w: Chinach, USA, Indiach, Japonii, Niemczech, Rosji i Indonezji.

PKB według parytetu siły nabywczej na mieszkańca

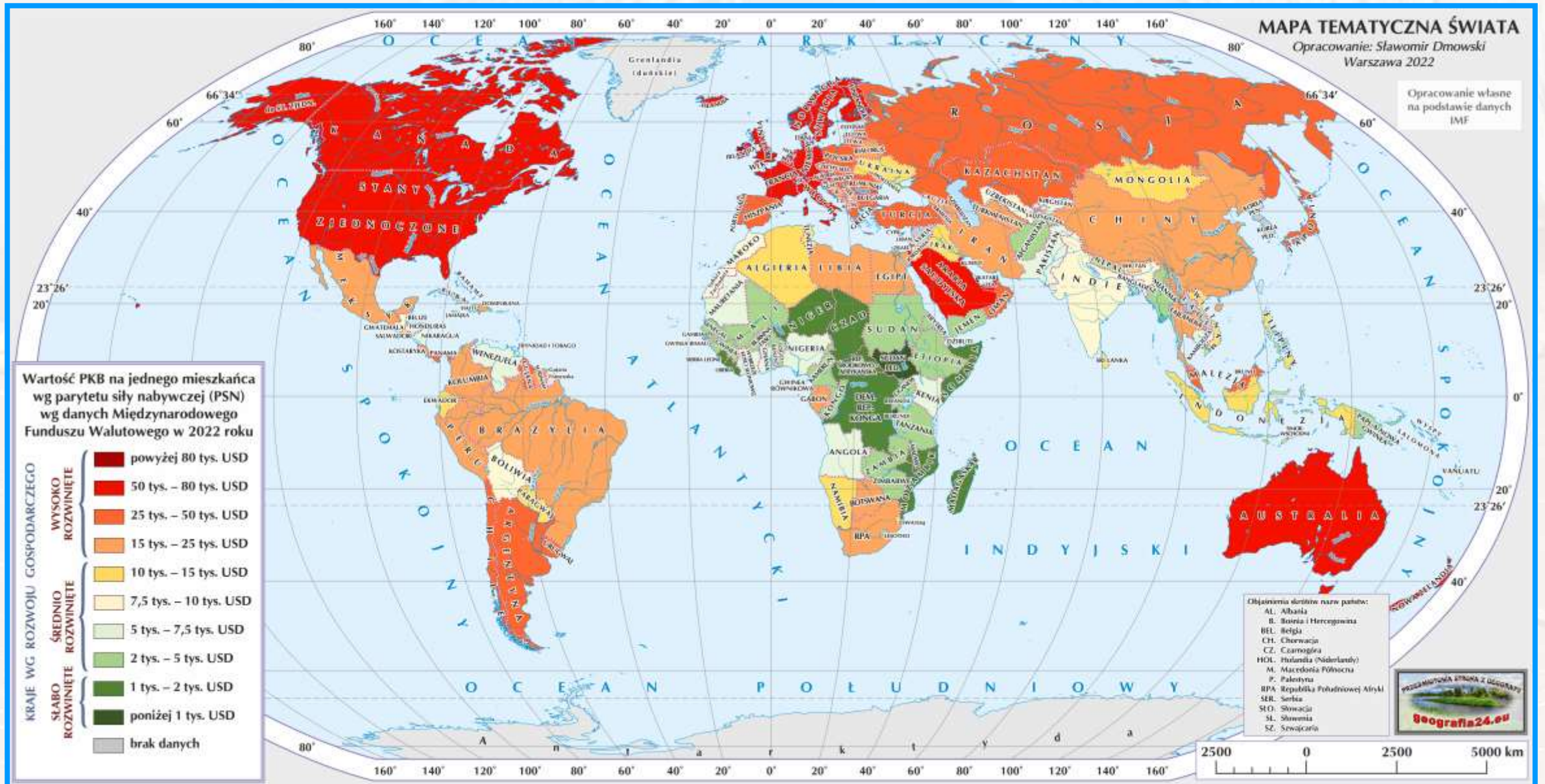
- PKB wg parytetu siły nabywczej po przeliczeniu na 1 mieszkańca daje lepszy obraz poziomu rozwoju danego kraju – Polska w tym zestawieniu plasuje się ponad 10 pozycji wyżej niż w PKB “zwykłym” na głowę.

PAŃSTWA (miejsce wg PSN z 2022 r.)		PKB na głowę (w USD) w 2022 r.		
		wg PSN	wg “zwykłego” PKB (miejsce na świecie)	
1	Luksemburg	141587	127673	1
2	Singapur	131426	79426	6
3	Irlandia	131034	102217	2
4	Katar	113675	82887	5
5	Szwajcaria	84469	92434	4
6	Norwegia	78128	92646	3
7	ZEA	77272	47793	20
8	USA	75180	75180	7
9	Brunei	74196	42939	24
10	San Marino	72070	47700	21
11	Hongkong	69987	49700	18
12	Dania	69845	65713	10
13	Holandia	69715	56298	13
16	Islandia	66467	73981	8
19	Niemcy	63835	48398	19
20	Australia	62192	66408	15
27	Francja	56200	42330	25
28	Wielka Brytania	55862	47318	22
29	Arabia Saudyjska	55802	27941	43

PAŃSTWA (miejsce wg PSN z 2022 r.)		PKB na głowę (w USD) w 2022 r.		
		wg PSN	wg “zwykłego” PKB (miejsce na świecie)	
45	Polska	42466	19023	56
46	Węgry	42132	18983	57
50	Turcja	38759	9961	81
53	Rumunia	38097	15619	62
59	Rosja	31967	14665	65
75	Białoruś	21709	8567	86
76	Chiny	21291	12970	69
90	Brazylia	17684	8857	85
109	Ukraina	13203	4862	114
131	Indie	8293	2466	143
155	Sudan	4450	916	175
179	Afganistan	2456	611	186
186	Czad	1719	743	182
190	Niger	1443	561	187
191	Dem. Republika Konga	1328	660	184
192	Somalia	1322	539	189
193	Rep. Środkowoafrykańska	1088	496	192
194	Sudan Południowy	934	328	194
195	Burundi	865	293	195

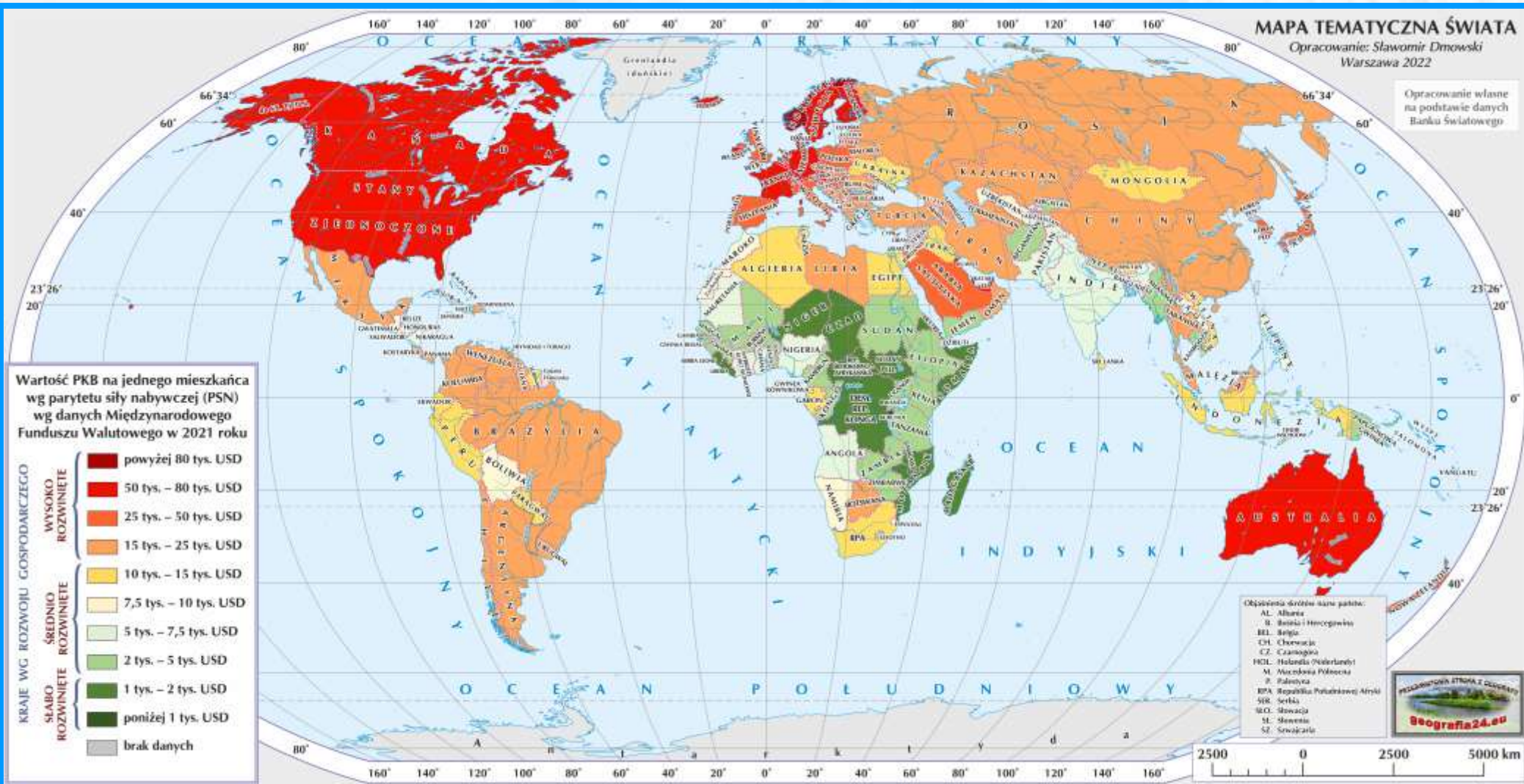
PKB wg parytetu siły nabywczej na mieszkańca w 2022 roku

➤ Najwyższe wartości PKB wg PSN per capita występują w: Luksemburgu, Singapurze, Irlandii, Katarze i Szwajcarii.

Dochód narodowy brutto (DNB)

- **Dochód narodowy brutto (DNB) = PKB + dochody krajowych firm za granicą – wartość dochodów obcego kapitału.**
- **Dochód narodowy brutto (DNB) = PNB**
- **Może być on przeliczany na osobę oraz wyrażany wg parytetu siły nabywczej (PSN).**

PKB w podziale na sektory gospodarki

➤ Dysproporcje w poziomie rozwoju poszczególnych krajów można też oceniać na podstawie analizy struktury PKB w podziale na sektory gospodarki:

➤ **sektor I:**

➤ obejmujący **rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, rybołówstwo, zbieractwo i łowiectwo**, czyli działy zajmujące się bezpośrednią eksploatacją odtwarzalnych bogactw przyrody;

➤ dominuje w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo;

➤ **sektor II:**

➤ obejmujący **górnictwo, przemysł przetwórczy i budownictwo**;

➤ dominuje zwykle w krajach średnio rozwiniętych gospodarczo;

➤ **sektor III:**

➤ obejmujący różnego rodzaju **usługi** - komunikacji, handlu, gospodarki komunalnej, nauki, oświaty, służby zdrowia, rekreacji, kultury, bankowości, administracji itp.

➤ dominuje w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo.

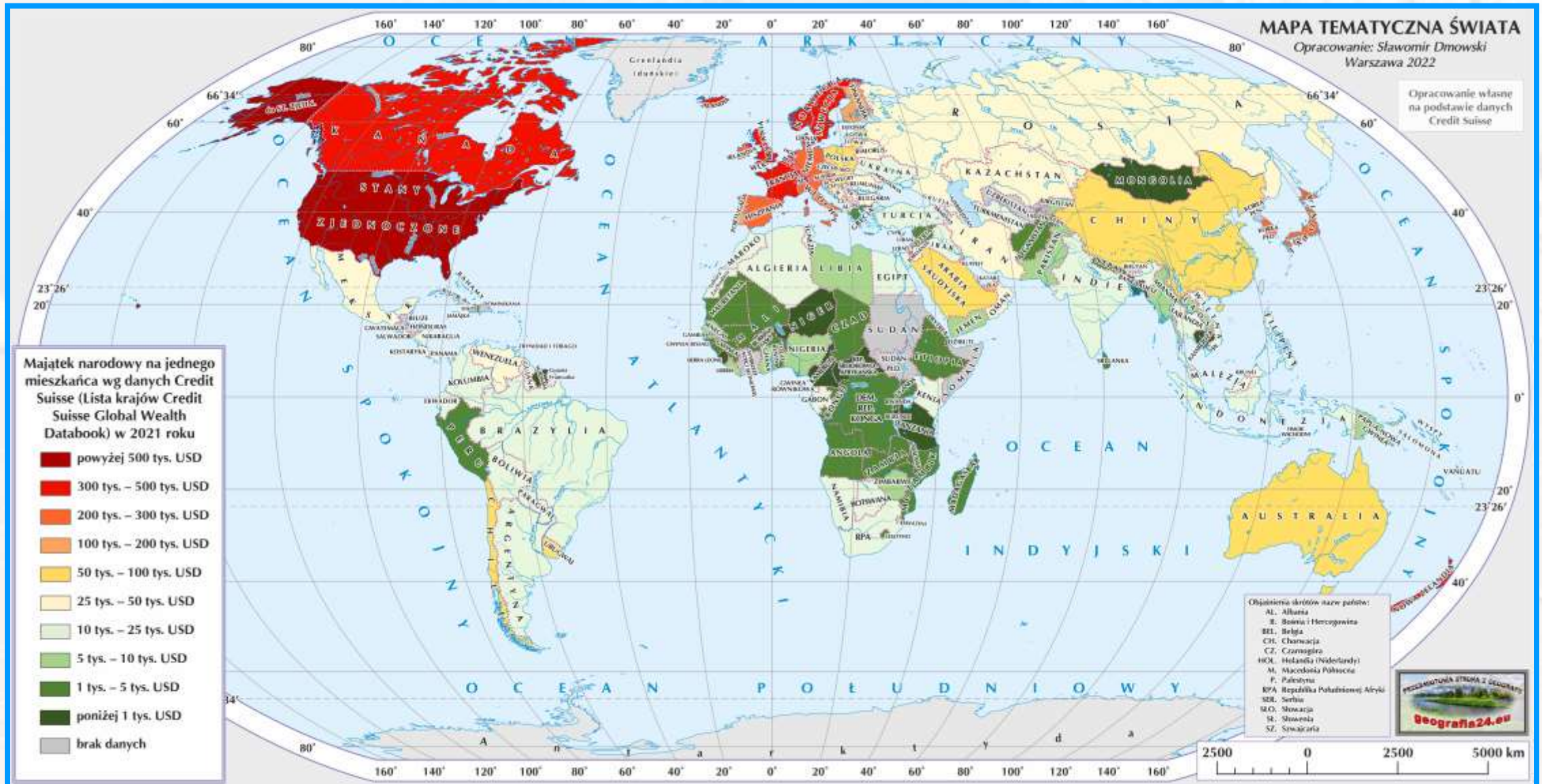
Wartość majątku narodowego na 1 mieszkańca

- PKB jest tylko strumieniem dochodów osiągniętych przez przedsiębiorców w danym kraju w jakimś czasie.
 - Kraje, które od niedawna mają wysokie jego wskaźniki przeciętne nie mogą być więc uznawane za równie bogate, jak te, które legitymują się wysokim PKB na jednego mieszkańca od dziesiątków lat, np.:
 - Irlandia i Hiszpania,
 - w związku z wielkim napływem obcego kapitału,
 - Zjednoczone Emiraty Arabskie,
 - w następstwie wzrostu cen eksportowanych surowców.
 - Klasyfikacja powinna więc opierać się na zgromadzonych zasobach – bogactwach.
 - Bank Światowy publikuje rankingi krajów według szacunkowej wartości majątku narodowego na 1 mieszkańca, ze wskazaniem na główne źródła jego pochodzenia (czyli bogactwa naturalne, zasoby ludzkie lub technologie).
 - Najwyższe lokaty zajmują według nich wielkie KWR, rzadko zaludnione, dysponujące ogromnymi zasobami naturalnymi oraz wykwalifikowanymi kadrami.
 - Do najbiedniejszych należą natomiast kraje afrykańskie i azjatyckie, dysponujące skromnymi zasobami naturalnymi i dużą liczbą ludności, słabo wykwalifikowanej.

Majątek narodowy na osobę na świecie w 2021 r. (World Wealth Levels wg Global Wealth Report)

- Raport Global Wealth sporządzany przez Credit Suisse przedstawia listę krajów świata według majątku (obejmującego zarówno aktywa finansowe, jak i niefinansowe) na osobę dorosłą lub gospodarstwo domowe.

Bogata Północ i biedne południe

Podział na bogatą Północ i biedne Południe

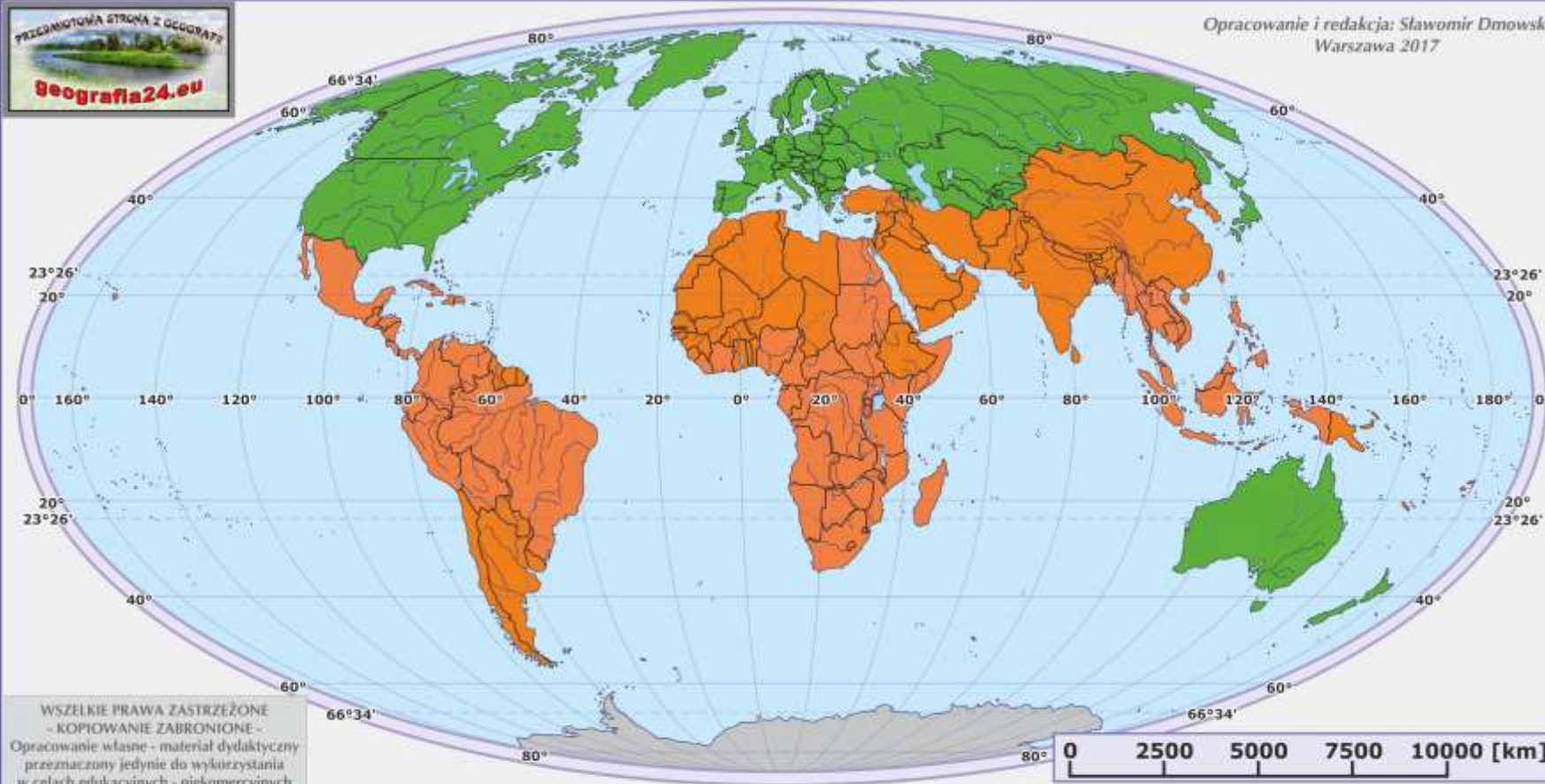
➤ W latach 70. XX w. powstał podział świata na państwa:

- **bogatej północy**, obejmującej:
 - Kanadę, USA, kraje Europy wraz z ZSRR, Japonię, Australię, Nową Zelandię;
- **biednego południa**, obejmującego:
 - m.in. Meksyk, kraje Ameryki Środkowej i Południowej, Afryki, Azji Południowej i Południowo-Wschodniej (Chiny, Indie).

➤ Obszary te oddzielono **linią Brandta** umowną granicą, której nazwa pochodzi od nazwiska niemieckiego kanclerza będącego także członkiem komisji zajmującej się różnicami między krajami bogatymi i biednymi.

Opracowanie i redakcja: Sławomir Dmowski
Warszawa 2017

Podział państw na bogatą Północ i biedne Południe wg Brandta

 kraje biednego Południa kraje bogatej Północy brak danych

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -
Opracowanie własne - materiał dydaktyczny
przeznaczony jedynie do wykorzystania
w celach edukacyjnych - niekomercyjnych

Podział na bogatą Północ i biedne Południe

- Przemiany polityczno-gospodarcze, które nastąpiły na przełomie lat 80. i 90. XX w., spowodowały jednak, że podział ten stał się nie do końca poprawny.
- W konsekwencji tych zmian okazało się, że:
 - wśród bogatych państw Północy znalazły się niesłusznie m.in. słabo rozwinięte republiki byłego ZSRR,
 - np.: Kazachstan, Uzbekistan, Tadżykistan, Kirgistan;
 - do biednego Południa nie powinno się już zaliczać dynamicznie rozwijających się:
 - krajów Azji Południowo-Wschodniej:
 - np. Singapur, Hongkong, Malezja, Tajwan i Korea Południowa;
 - krajów naftowych:
 - np. Arabia Saudyjska, ZEA, Kuwejt, Bahrajn i Katar;
 - krajów Ameryki Południowej (za sprawą m.in. Inwestycji zagranicznych):
 - np. Brazylii, Argentyny, Urugwaju, Chile.
- Tym samym obecnie w obu grupach znajdują się państwa o zróżnicowanym poziomie rozwoju gospodarczego i stopniu zamożności społeczeństw.
 - Warto jednak wiedzieć, że większa część światowego PKB wytwarzana jest w krajach, które zaliczono do bogatej Północy.

Biedna rodzina z Uzbekistanu

Bogaty obecnie Dubaj w ZEA

Biedni i bogaci we współczesnym świecie

Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI – *Human Development Index*)

- **Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI – Human Development Index)** – został stworzony w celu uzyskania prawdziwego obrazu poziomu życia ludności poszczególnych państw lub regionów.
 - Został on wprowadzony przez ONZ w 1993 r. do powszechnych porównań.
 - Lista państw świata wg wskaźnika rozwoju społecznego jest obecnie tworzona na podstawie miernika HDI badającego następujące wskaźniki (wskaźnik ten był już kilkakrotnie modyfikowany):
 - oczekiwana długość trwania życia w momencie urodzenia,
 - poziom analfabetyzmu i wskaźnik umiejętności czytania ze zrozumieniem,
 - poziom edukacji – średnia liczba lat edukacji ludności w wieku 25 lat i starszych,
 - oczekiwana liczba lat edukacji dzieci rozpoczynających proces kształcenia,
 - dochód narodowy (w dolarach USD) przypadający na 1 mieszkańca, liczony wg parytetu siły nabywczej – PSN (parytetu siły nabywczej waluty – PSNW).

Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI – *Human Development Index*)

- Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) – bierze więc pod uwagę trzy kategorie obiektywnej oceny jakości życia:
 - dobrobyt materialny (oceniany jako dochód narodowy per capita (w dolarach USD),
 - jakość usług zdrowotnych,
 - jakość usług edukacyjnych.

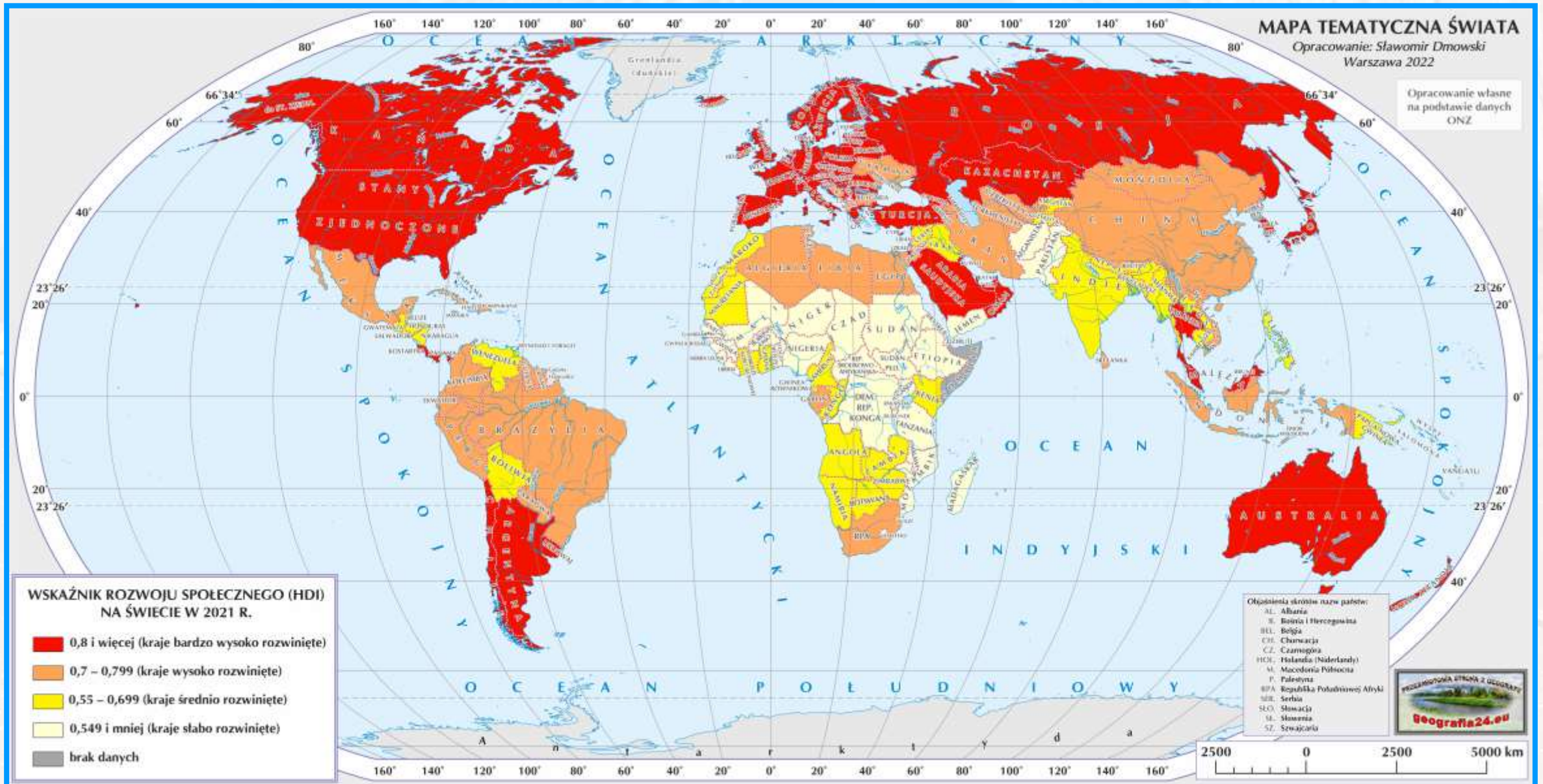
Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI – *Human Development Index*) z 2021 roku

- W raporcie **HDI** (Human Development Index) państwa zostały przyporządkowane do jednej z czterech kategorii:
 - **państwa bardzo wysoko rozwinięte** (pierwsze 66 państwa; **wartości HDI: 0,8 i więcej**),
 - np. Szwajcaria (1), Norwegia (2), Islandia (3), Hongkong (4), Australia (5), Dania (6), Szwecja (7), Irlandia (8), Niemcy (9), Holandia (10), Finlandia (11), Singapur (12), Nowa Zelandia (13), Kanada (15), Wielka Brytania (18), Stany Zjednoczone (21), Francja (28), Grecja (33), **Polska (34)**, Arabia Saudyjska (35), Rosja (52), Rumunia (53), Białoruś (60);
 - **państwa wysoko rozwinięte** (miejsca 67-115; **wartości HDI: 0,7 – 0,799**),
 - np. Bułgaria (68), Ukraina (77), Chiny (79), Meksyk (86), Brazylia (87), Indonezja (114);
 - **państwa średnio rozwinięte** (miejsca 116-159; **wartości HDI: 0,55 – 0,699**),
 - np. Filipiny (116), Bangladesz (129), Indie (132), Kenia (152);
 - **państwa słabo rozwinięte** (miejsca 160-191; **wartości HDI: 0,549 i mniej**),
 - np. Pakistan (161), Nigeria (163), Afganistan (180), Gwinea (182), Jemen (183), Burkina Faso (184), Mozambik (185), Mali (186), Burundi (187), Republika Środkowoafrykańska (188), Niger (189), Czad (190) i Sudan Południowy (191).

Wskaźnik rozwoju społecznego (HDI – *H*uman *D*evelopment *I*ndex) z 2021 roku

➤ Najwyższe wartości HDI obecne w: Szwajcarii, Norwegii, Islandii, Hongkongu, Australii, Danii, Szwecji i Irlandii.

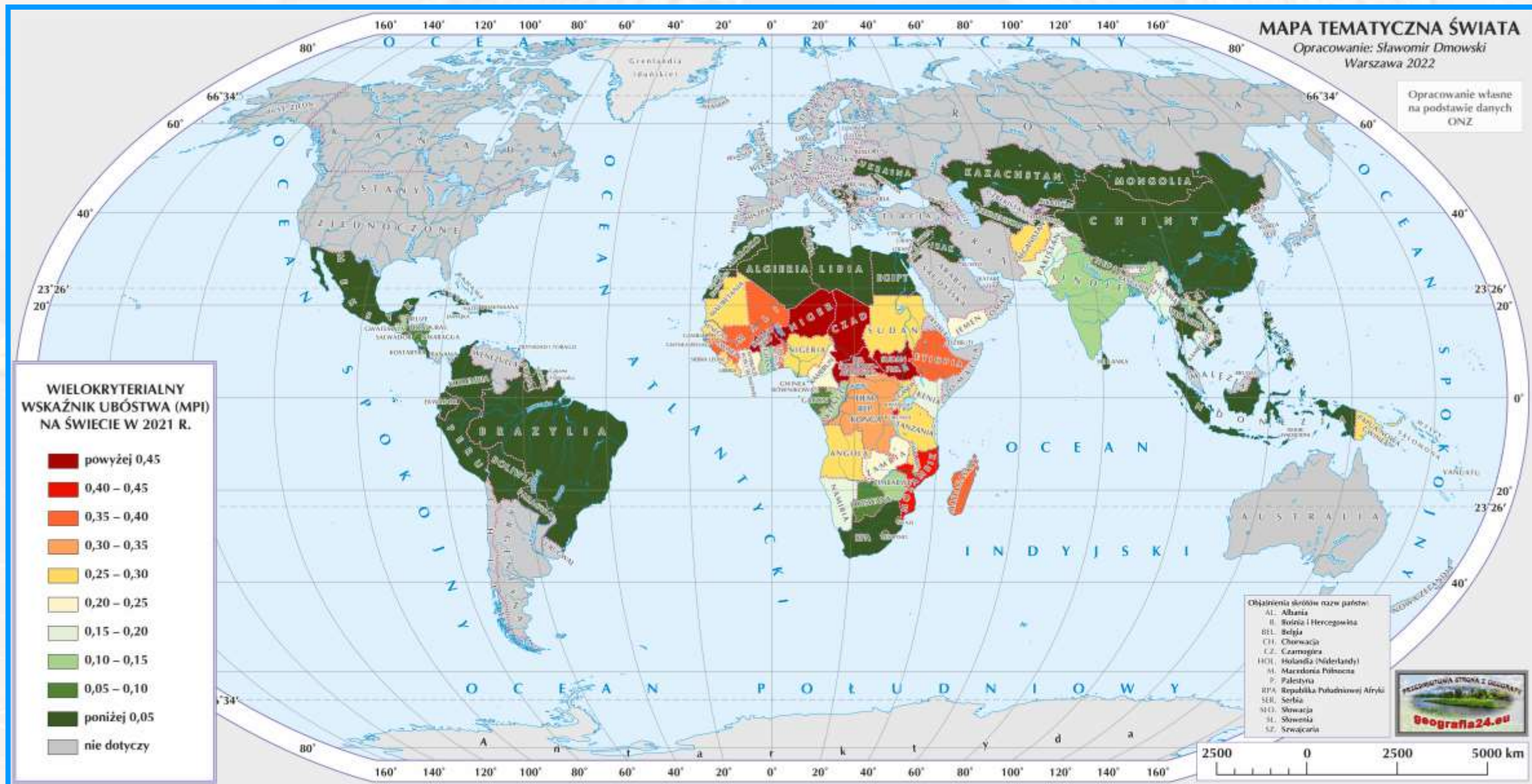
MPI – wielokryterialny wskaźnik ubóstwa

- **MPI – wielokryterialny wskaźnik ubóstwa** (**Global Multidimensional Poverty Index**), obliczany jest przez ONZ tylko dla krajów o najniższych wartościach wskaźnika rozwoju społecznego HDI.
- Najważniejszym celem tego wskaźnika jest wskazanie **odsetka osób będącego w danym kraju w “biedzie”**.
- Przy jego wyliczaniu bierze się pod uwagę **10 wskaźników** dotyczących **zdrowia, edukacji i standardu życia**.

Wielokryterialny wskaźnik ubóstwa (MPI – *M*ultidimensional *P*overty *I*ndex) w 2021 r.

➤ Najwyższą wartością wskaźnika MPI (najgorszą sytuacją) odznaczają się przede wszystkim kraje Afryki Środkowej.

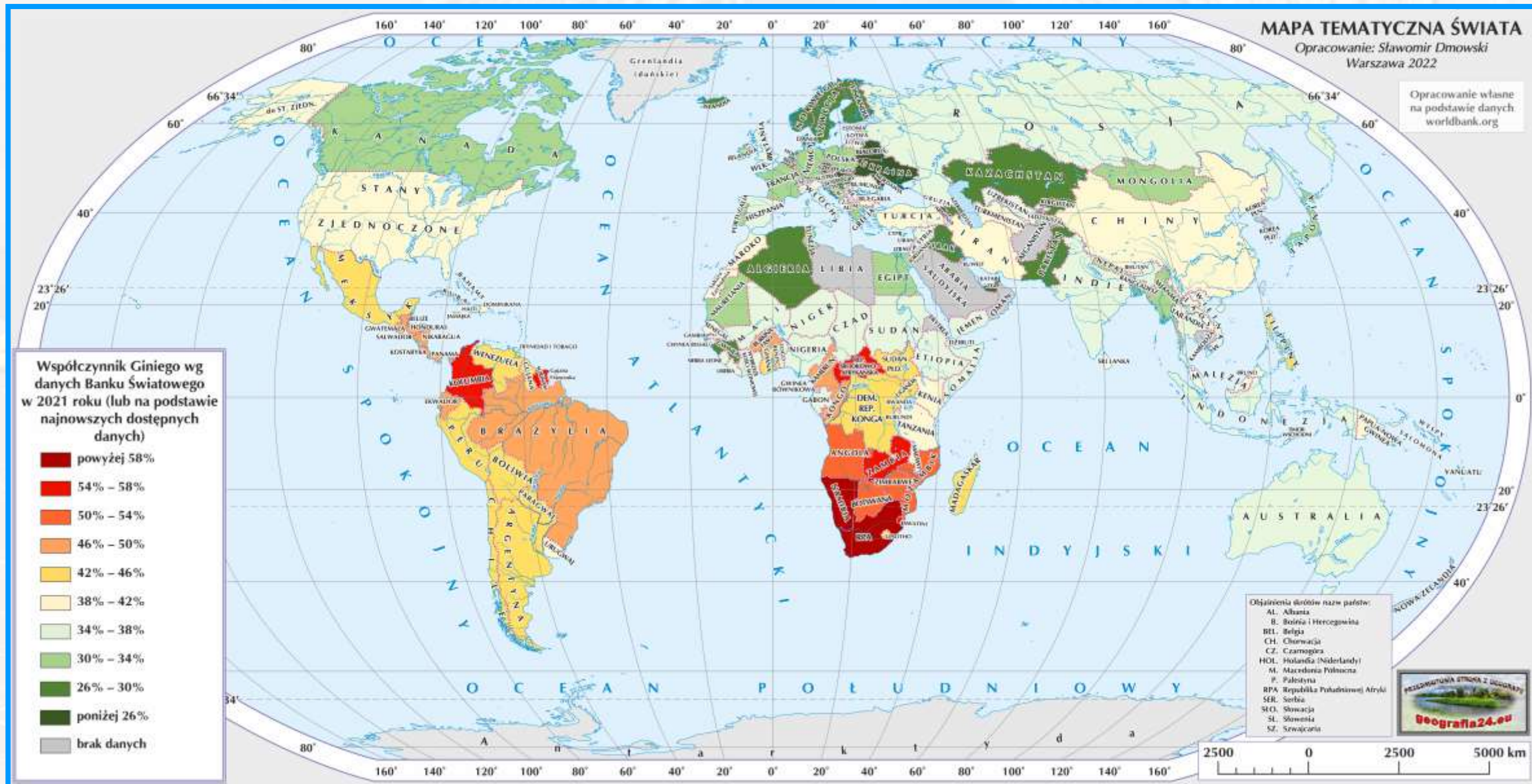
Współczynnik Giniego

- **Współczynnik Giniego** (wskaźnik Giniego) – stosowany jest powszechnie w celu zobrazowania nierówności dochodów w danym państwie, występujących w obrębie różnych grup społecznych.
 - Nie obrazuje on tego czy w państwie jest dobrze, czy źle ale czy są dysproporcje.
 - Nierównomierny dochód różnych grup społecznych przyczynia się do różnego dostępu przez różne grupy społeczne do dóbr konsumpcyjnych.
- Wskaźnik ten przyjmuje wartości: **od 0 do 1** lub **od 0 do 100** (kiedy wyrażany jest w procentach).
- Wzrost wartości tego miernika oznacza wzrost dysproporcji w obrębie danego kraju:
 - **najniższe wartości** (najmniejsze dysproporcje) występują najczęściej w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo, ale nie zawsze,
 - najniższe wartości do 30 występują w krajach skandynawskich (w Norwegii, Szwecji, Finlandii i Danii), Ukrainie, Słowenii, Słowacji, Czechach, Kazachstanie, Kosowie, Kirgistanie, Mołdawii, Islandii, Białorusi, Rumunii, Belgii i Holandii,
 - dość niska wartość tego wskaźnika występuje w Polsce (30,2 w 2021 r.);
 - **największe dysproporcje** występują zwykle wśród krajów słabo i średnio rozwiniętych z Ameryki Południowej i Środkowej oraz Afryki Środkowej i Południowej,
 - najwyższe wartości powyżej 45 występują, m.in. w RPA, Namibii, Surinamie, Zambii, Republice Środkowoafrykańskiej, Eswatini, Kolumbii, Mozambiku, Belize i Botswanie.

Współczynnik Giniego w 2021 roku

➤ Najwyższe wartości współczynnika Giniego występują w południowej części Afryki oraz w Ameryce Południowej.

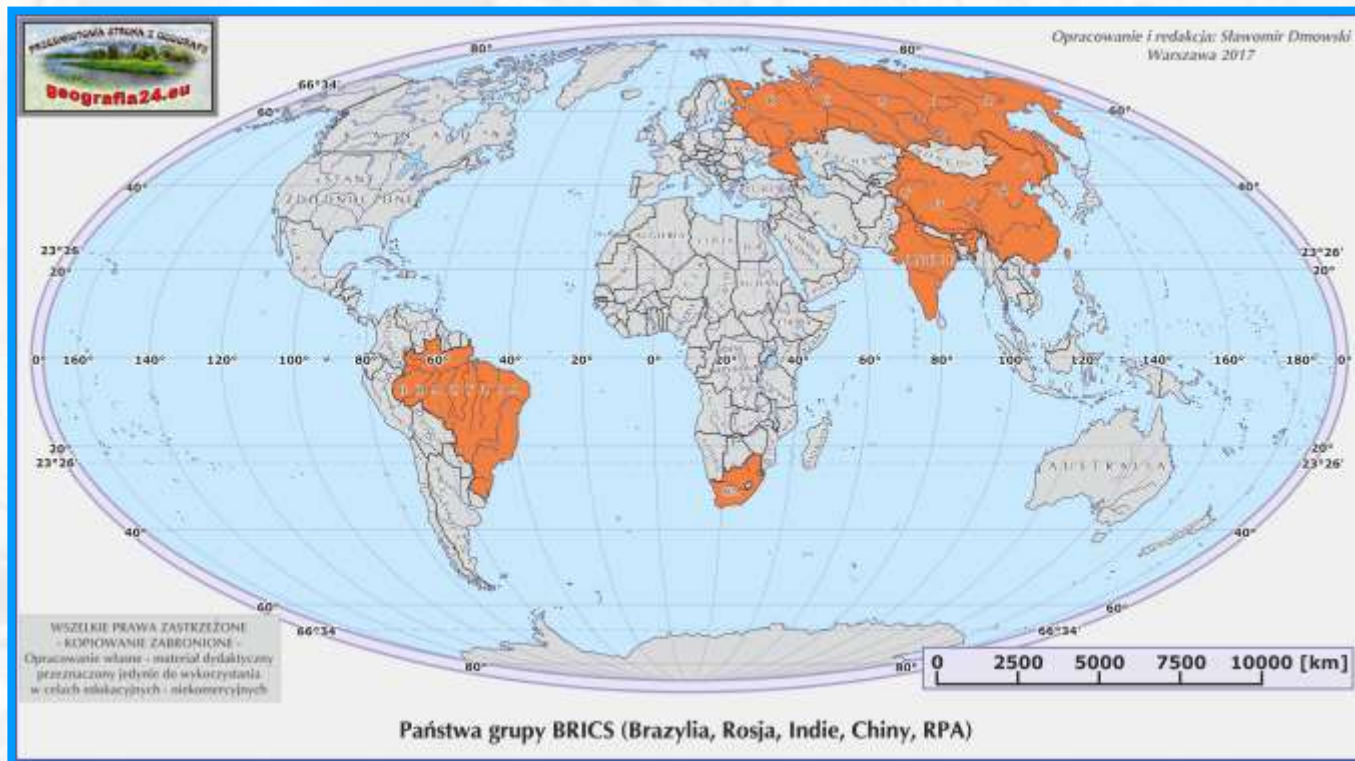

BRICS – wschodzące potęgi gospodarcze

Grupa BRICS

➤ **BRICS** – grupa państw szybko rozwijających się, nie tworzących sojuszu politycznego lub gospodarczego, w skład których wchodzi:

- **Brazylia,**
- **Rosja,**
- **Indie,**
- **Chiny,**
- **RPA (ang. South Africa) od 2011 roku** (wcześniej grupa BRIC liczyła 4 państwa).
- **W państwach (najsilniejszych “mocarstwach” danych regionów świata) tych zamieszkuje około 42% mieszkańców naszej planety (3,2 mld osób w 2020 roku).**

Grupa BRICS

- Do głównych celów grupy BRICS (spotkania odbywają się raz na rok) należą, m.in.:
 - zreformowanie ONZ,
 - w celu zwiększenia roli członków grupy BRICS;
 - stworzenie nowego systemu walutowego i zwiększenie roli państw rozwijających się w światowych instytucjach finansowych, tj.:
 - **IMF** – Międzynarodowy Fundusz Walutowy (ang. *International Monetary Fund*),
 - wg członków grupy BRICS waluty Brazylii, Rosji, Chin i Indii powinny być włączone do głównego koszyka walut IMF (obecnie są w nim jedynie: dolar amerykański, jen japoński, funt brytyjski i euro).

Przywódcy krajów grupy BRICS w czasie spotkania w 2016 r. w Indiach.
Od lewej stoją przywódcy:
Temer (Brazylia), Modi (Indie), Xi (Chiny), Putin (Rosja) i Zuma (RPA)

Potęga gospodarcza członków grupy BRICS

- Łączna wartość PKB (nominalnego, liczonego w dolarach USD) tworzona przez państwa grupy BRICS wyniosła w 2019 roku 24% światowego PKB z czego:
 - zdecydowanie największa część była zasługą Chin: 16,2%,
 - państwo to w ciągu ostatnich 35 lat notowało największe tempo wzrostu tego wskaźnika,
 - na kolejnych 3 członków BRICS przypadło łącznie 7,4% (Indie: 3,4%, Brazylię: 2,1% i Rosję: 1,9%),
 - niewielki udział dotyczył RPA: 0,4%.

Centrum biznesowe w Pekinie

Realne oblicze państw grupy BRICS

- **Bardzo dynamiczny rozwój gospodarczy państw grupy BRICS nie jest niestety równoznaczny ze wzrostem poziomu życia ich mieszkańców.**
 - **Obecnie, pomimo poprawy sytuacji, dalej znaczny odsetek mieszkańców tych krajów żyje poniżej granicy ubóstwa, czyli za mniej niż 1,25 dolara USD/dzień,**
 - **najgorsza sytuacja pod tym względem panuje w Indiach,**
 - **we wszystkich państwach grupy BRICS dodatkowo występują duża dysproporcja w poziomie życia obywateli.**

Sposoby zmniejszania nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata

Niwelowanie różnic

- W celu zniwelowania różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami podejmowanych jest wiele różnego rodzaju działań realizowanych zwykle na trzech płaszczyznach:
 - **finansowej**, poprzez przyznawanie darowizn oraz udzielanie kredytów i pożyczek:
 - czasem na preferencyjnych warunkach;
 - **rzeczowej**, polegającej na dostarczaniu różnego rodzaju:
 - dóbr materialnych:
 - leków, odzieży,
 - środków czystości,
 - przyborów szkolnych,
 - żywności;
 - **technicznej**, obejmującej:
 - przeprowadzanie różnego rodzaju:
 - szkoleń zawodowych,
 - udzielanie porad, np. w zakresie:
 - higieny,
 - metod planowania rodziny,
 - udzielanie wsparcia przy usprawnianiu infrastruktury, poprzez np.:
 - finansowanie budowy studni w Sudanie.

Mikrokredytowanie

- Wsparcia państwom słabo rozwiniętym udzielają nie tylko organizacje międzynarodowe oraz instytucje rządowe, lecz często zwykli obywatele pozostałych krajów świata.
- Z kolei przykładem działań podejmowanych przez prywatne osoby jest **organizacja KIWA**, powołana w Stanach Zjednoczonych w 2005 r.
 - Ma ona na celu – w teorii – udzielanie nisko oprocentowanych pożyczek przedsiębiorcom z krajów słabo rozwiniętych.

Mikrokredytowanie

- **Wiele badań wskazuje jednak, że jej pozytywny wkład jest wątpliwy:**
 - Często banki – kierowane chęcią zysku pragną zyskać jak najwięcej:
 - Udzielają kredytów wysoko oprocentowanych, dodatkowo obwarowanych dużymi zabezpieczeniami, np. posiadaniem nieruchomości lub innymi dobrami.
 - W konsekwencji kogo nie stać na spłatę rat oprocentowanych realnie w skali roku często 15% i dużo więcej – traci najczęściej wszystko – dorobek całego życia.
 - Taki los spotyka prędzej czy później zdecydowaną większość kredytobiorców.
 - W krajach takich jak Polska tego typu działaniami charakteryzują się parabanki.
 - W tych krajach wszystko to – wyzysk dzieje się w majestacie niby pomocy biednym.
 - **Podsumowując mikrokredytowanie to często fikcja:**
 - ma tylko na celu uleczyć sumienia bogatych mieszkańców.
 - **Niestety nieodpowiedzialnie przyznawane kredyty i bezwzględne dążenie do zysku – nie tak wyobrażał to sobie Muhammad Yunus, laureat nagrody Nobla z ekonomii z 2006 r. za rozwijanie systemu mikropożyczek.**

30-letnia matka dwojga dzieci połała się naftą, a następnie podpałała. Spłonął także jej mąż, gdy przy próbie gaszenia zajęło mu się ubranie. 50-latka uciekła z domu, gdzie mieszkała z niewidomym mężem, ośmiorgiem dzieci i wnukami i przez rok żyła na ulicy. Malarz utrzymujący czteroosobową rodzinę powiesił się, a młoda dziewczyna wskoczyła do studni z dwójką małych dzieci. Łączy ich to, że mieszkali indyjskiej prowincji Andhra Pradesh oraz ciążyły na nich niespłacone długi.

Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych

- W 2000 r. przywódcy 189 państw podczas szczytu ONZ podpisali **Deklarację Milenijną Narodów Zjednoczonych**.
- Zobowiązali się w niej zrealizować m.in. takie cele jak:
 - zmniejszenie o połowę do 2015 r. liczby osób cierpiących z powodu ubóstwa, głodu i braku dostępu do wody pitnej,
 - powstrzymanie rozprzestrzeniania się i śmiertelności HIV/AIDS oraz innych groźnych chorób,
 - doprowadzenie do 2020 roku do znaczącej poprawy warunków życia mieszkańców slumsów,
 - propagowanie równouprawnienia płci,
 - zagwarantowanie szerokiej dostępności do najnowszych technologii,
 - dążenie do zapewnienia wszystkim ludziom respektowania ich praw człowieka.

Akcje charytatywne

- W ramach Deklaracji Milenijnej ONZ i inne organizacje prowadzą wiele akcji charytatywnych, mających na celu realizację bardzo ambitnych zadań.

Deklaracja milenijna ONZ – obecne osiągnięcia

- Pierwsza dekada XXI wieku niezbitnie pokazała, że liczba ludności, która cierpi z powodu ubóstwa nie zmniejsza się w takim tempie, aby do 2015 roku spadła ona do poziomu połowy ogólnej liczby osób żyjącej w warunkach nędzy w roku 2000.
- Wątpliwości budzą także tak niedookreślone stwierdzenia jak znacząca poprawa warunków życia lub zintensyfikowanie działań.
- W dokumencie zawarto także cele, które wydają się niemożliwe do osiągnięcia, tj.:
 - racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi,
 - udostępnienie najnowszych technologii wszystkim ludziom na Ziemi.

Fair Trade

- **Fair Trade (Sprawiedliwy Handel)** jest kolejnym sposobem rozwiązania problemu ubóstwa w biednych krajach.
- Inicjatywa ta powstała w 1988 r. i obecnie jest znana na całym świecie.
- Jej główne cele to:
 - zwrócenie uwagi na uczciwość ceny oferowanej producentom za ich wyroby,
 - sprawiedliwe wynagrodzenie za pracę (przeciwdziałanie wyzyskowi pracowników),
 - klarowne warunki zatrudnienia,
 - respektowanie praw człowieka podczas całego procesu produkcji towarów.

MAKE YOUR BREAKFAST COUNT WITH FAIRTRADE

SO FARMERS CAN FEED THEIR FAMILIES

Millions of farmers in thousands of developing countries work hard to grow the food we eat. Yet many don't earn enough to fulfil their basic needs. It's time to change that. If we all started our day with Fairtrade, more money could feed the people they care about, all year round.

SIT DOWN FOR BREAKFAST. STAND UP FOR FARMERS.

FAIRTRADE FORTNIGHT

THE POWER OF YOU

MAKE YOUR BREAKFAST COUNT FOR TERESA

Thanks to a water tank funded by Fairtrade tea sales, Teresa can water her coffee garden during the dry season to grow vegetables for her family. Choose Fairtrade to make more farmers like Teresa to help the people they care about, all year round.

SIT DOWN FOR BREAKFAST. STAND UP FOR FARMERS.

FAIRTRADE FORTNIGHT

THE POWER OF YOU

JAK JEST NAJCZĘŚCIEJ:

Pracownicy zatrudnieni na plantacjach zarabiają często tylko około 0,5 dolara dziennie (100 dolarów rocznie), co musi im wystarczyć na ich potrzeby – niestety nie wystarcza i nie są w stanie utrzymać siebie i swojej rodziny (dzieci są słabo wykształcone lub w ogóle nie mogą liczyć na edukację).

JAK MOŻNA DZIĘKI FAIR TRADE:

Pracownik dzięki uczciwości i szacunkowi w relacjach handlowych i zatrudnieniu może uzyskać za swoją pracę uczciwe wynagrodzenie, pozwalające na zapewniające możliwość utrzymania siebie i swojej rodziny

Fair Trade

- Działania podejmowane w ramach Fair Trade mają zmniejszyć ubóstwo w krajach Południa poprzez zapewnienie producentom w Afryce, Azji i Ameryce Łacińskiej równych szans dostępu do rynków w krajach Północy.
- Sposobem na osiągnięcie tego celu ma być m.in.:
 - budowanie trwałych, bezpośrednich relacji pomiędzy producentami w krajach biednych a konsumentami w bogatych częściach świata.
- Produkty Fair Trade są opatrzone specjalnym – zastrzeżonym znakiem.
 - Można je spotkać także w polskich sklepach.
 - Konsumentci w krajach wysoko rozwiniętych coraz częściej sięgają po produkty z logo Fair Trade, m.in. kawę, herbatę i owoce.
 - Najwięcej osób kupuje je w USA i Wielkiej Brytanii.

Dlaczego tak trudno jest zniwelować dysproporcje mimo wielu starań

- Wiele osób stara się zniwelować dysproporcje = możemy sobie zadać pytanie dlaczego większość naszych działań kończy się fiaskiem.
- Odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa i jednoznaczna, ale większość ekspertów wskazuje że to głównie **wszechobecna korupcja** i **brak poszanowania prawa** uniemożliwia budowanie podstaw dobrze działających, nowoczesnych państw.
- W krajach słabo rozwiniętych przyczynia się to do marnotrawienia lub nawet grabieży środków pomocowych.

Korupcja na świecie w 2021 roku

➤ Jak wynika z opublikowanego przez organizację Transparency International na początku 2022 roku, raportu pt. **“Corruption Perception Index 2021 – CPI”**:

➤ najmniej skorumpowanymi krajami są: Dania, Nowa Zelandia, Finlandia, Singapur, Szwecja, Norwegia i Szwajcaria;

➤ Polska znalazła się na 42 miejscu na 180 państw (w 2016 roku byliśmy nieco wyżej – na 29 miejscu).

➤ najbardziej skorumpowane są:

➤ Sudan Południowy,

➤ Somalia

➤ Syria,

➤ Wenezuela,

➤ Jemen,

➤ Korea Północna,

➤ Afganistan,

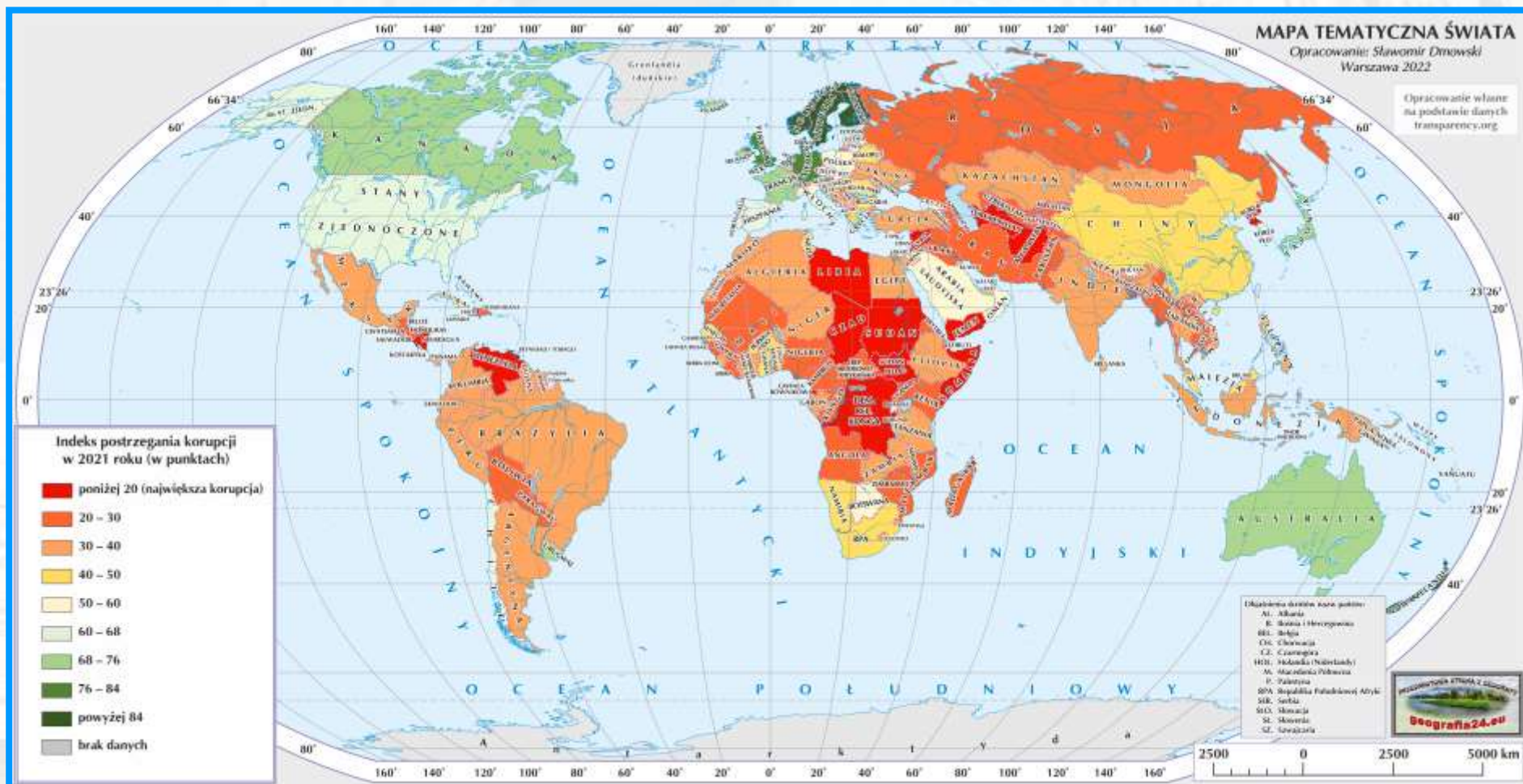
➤ Gwinea Równikowa,

➤ Dem. Rep. Konga,

➤ Turkmenistan,

➤ Burundi,

➤ Sudan.

Cechy państw o niskim, średnim i wysokim poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego

Cechy państw o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego

Kategoria	Cechy państw o wysokim poziomie rozwoju gospodarczego
Ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none">• bardzo wysoka wartość PKB na głowę (per capita) powyżej 15 000 USD• dominacja usług w strukturze tworzenia PKB (bardzo mały udział rolnictwa)• w eksporcie największe znaczenie odgrywiają produkty wysoko przetworzone<ul style="list-style-type: none">• np. elektronika, wyroby przemysłu farmaceutycznego, środki transportu (samochody)• rozwinięty przemysł wysokiej technologii (hightech)<ul style="list-style-type: none">• znaczne nakłady na prace B+R (badawczo-rozwojowe; zwykle w granicach 1-4% PKB)• malejąca energochłonność produkcji przy dużej produkcji energii<ul style="list-style-type: none">• zwykle dynamiczny rozwój energetyki alternatywnej• wysoka wydajność pracy i spora liczba wysoko wykwalifikowanych pracowników• dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna przejawiająca się m.in.:<ul style="list-style-type: none">• gęstą siecią transportową – liczne drogi szybkiego ruchu• nowoczesne lotniska
Demograficzne	<ul style="list-style-type: none">• stagnacja rozwoju demograficznego i starzenie się społeczeństwa (model rodziny 2+1):<ul style="list-style-type: none">• stosunkowo niski lub czasem ujemny współczynnik przyrostu naturalnego• znaczny udział osób starszych w społeczeństwie (ponad 15% osób powyżej 65 lat)• średnia długość trwania życia najczęściej powyżej 75 lat• niska śmiertelność niemowląt (wysoki poziom opieki medycznej)• dominacja usług w strukturze zatrudnienia (zatrudnienie w rolnictwie zwykle poniżej 5%)
Społeczne	<ul style="list-style-type: none">• zbilansowana dieta ale często wysoka wartość kaloryczna posiłków (problem otyłości)• bardzo wysoki poziom wykształcenia mieszkańców (znikomy poziom analfabetyzmu)• bardzo wysoki odsetek korzystających z Internetu i posiadających telefon komórkowy• wysoki wskaźnik urbanizacji<ul style="list-style-type: none">• problemy związane z rozwojem miast, np. korki i zanieczyszczenie

Cechy państw o średnim poziomie rozwoju gospodarczego

Kategoria	Cechy państw o średnim poziomie rozwoju gospodarczego
Ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none">• średnia wartość PKB na głowę (per capita) wynosząca od 2 000 do 15 000 USD• średni lub wysoki udział przemysłu i usług w tworzenia PKB (średni udział rolnictwa)• w eksporcie duże znaczenie odgrywają niektóre produkty wysoko przetworzone (np. elektronika, środki transportu), wyroby przemysłu lekkiego oraz czasem surowce kopalne• powoli rozwijający się przemysł wysokiej technologii i restrukturyzacja “starego” przemysłu<ul style="list-style-type: none">• średnie lub małe nakłady na prace B+R (badawczo-rozwojowe; poniżej 1% PKB)• powoli malejąca energochłonność produkcji przy wzrastającej ogólnej produkcji energii<ul style="list-style-type: none">• niewielki rozwój energetyki alternatywnej• średnia wydajność pracy<ul style="list-style-type: none">• mała lub średnia, zwykle stale wzrastająca liczba wysoko kwalifikowanych pracowników• zwykle stosunkowo tania siła robocza (często łamane przepisy prawa w pracy)• średnio rozwinięta infrastruktura techniczna przejawiająca się m.in.:<ul style="list-style-type: none">• średnia lub mała siecią transportową – rozwój dróg szybkiego ruchu
Demograficzne	<ul style="list-style-type: none">• społeczeństwo zastożowe – spowolnienie lub zahamowanie eksplozji demograficznej (malejącą dzietność kobiet, wynoszącą w granicach 2-5):<ul style="list-style-type: none">• dodatni i malejący współczynnik przyrostu naturalnego• mały lub średni udział osób starszych w społeczeństwie (5 – 15% osób powyżej 65 lat)• średnia długość trwania życia (najczęściej 60 – 75 lat), niższa wśród mężczyzn (55 – 70 lat)• stosunkowo niski wskaźnik śmiertelności niemowląt (średni poziom opieki medycznej)• dominacja usług i przemysłu w zatrudnieniu (zatrudnienie w rolnictwie 10 – 30%)
Społeczne	<ul style="list-style-type: none">• średnio zbilansowana dieta, przy średniej wartości kalorycznej posiłków (zaczyna być widoczny problem otyłości w miarę bogacenia się społeczeństwa)• znaczny poziom osób z wyższym wykształceniem (dość mały poziom analfabetyzmu)• średni, wzrastający odsetek korzystających z Internetu i posiadających telefon komórkowy• wysoki lub średni wskaźnik urbanizacji, problemy z ludnością biedną (rozwój slumsów)<ul style="list-style-type: none">• rozwój infrastruktury nie nadąża za prężnie postępującą urbanizacją (rozwój megamiast)

Cechy państw o niskim poziomie rozwoju gospodarczego

Kategoria	Cechy państw o niskim poziomie rozwoju gospodarczego
Ekonomiczne	<ul style="list-style-type: none">• niska wartość PKB na głowę (per capita) wynosząca zwykle poniżej 2 000 USD<ul style="list-style-type: none">• ograniczona możliwość rozwoju państwa i uzależnienie od pomocy zagranicznej• niski udział usług w strukturze tworzenia PKB (wyższy w krajach atrakcyjnych przyrodniczo)<ul style="list-style-type: none">• wyraźna dominacja rolnictwa i przemysłu wydobywczego w tworzeniu PKB• w eksporcie największe znaczenie odgrywają produkty nisko przetworzone (surowce mineralne) oraz produkty roślinne (owoce, używki, przyprawy i rośliny włókniste)• zacofanie technologiczne, zwykle brak przemysłu hi-tech (nakłady na prace B+R bliskie 0%)• stosunkowo wysoka, choć malejąca energochłonność produkcji przy małej produkcji energii<ul style="list-style-type: none">• najczęściej brak energetyki alternatywnej; postępująca silna degradacja środowiska• niska wydajność pracy i mała liczba wysoko kwalifikowanych pracowników (tania siła robocza pracująca często na plantacjach lub prowadząca niedochodową gospodarkę rolną)• poza miastami bardzo słabo rozwinięta infrastruktura techniczna przejawiająca się m.in.:<ul style="list-style-type: none">• niewielkiej gęstości sieci transportowej – problem z dotarciem do wielu miejsc
Demograficzne	<ul style="list-style-type: none">• eksplozja demograficzna – młode społeczeństwo (model rodziny wielodzietnej, często powyżej 5 dzieci w rodzinie; słaby poziom znajomości metod planowania rodziny):<ul style="list-style-type: none">• wysoki współczynnik przyrostu naturalnego (malejący współczynnik zgonów)• znikomy udział osób starszych w społeczeństwie (poniżej 5% osób powyżej 65 lat)• średnia długość trwania życia stosunkowo niska zwykle w granicach 45-60 lat• wysoka lub średnia śmiertelność niemowląt oraz okołoporodowa kobiet (bardzo niski poziom opieki medycznej),• dominacja w strukturze zatrudnienia rolnictwa (powyżej 30%) i przemysłu (10 – 40%)
Społeczne	<ul style="list-style-type: none">• źle zbilansowana dieta i często niska wartość kaloryczna posiłków (problem głodu)• niski poziom wykształcenia mieszkańców (niski poziom oświaty i wysoki analfabetyzmu)• stosunkowo niski odsetek korzystających z Internetu i posiadających telefon komórkowy• niski lub średni wskaźnik urbanizacji• słaba władza, obecność konfliktów o podłożu etnicznym lub religijnym, b. duże bezrobocie

KONIEC

**Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)**

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

**WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -**